

Atıf Çözümlemesi: Türkçe Eğitimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Giriş Bölümlerinde Atıf Kullanımları

Citation Analysis: The Uses Of Citation In Introduction Sections Of Postgraduate Theses In The Field Of Turkish Language Education

Mustafa Onur KAN

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Hatay

Makalenin Geliş Tarihi : 10.04.2015

Yayına Kabul Tarihi: 05.08.2015

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki atıfların sıklıklarını ve tiplerini belirlemektir. Betimsel tarama modelinde olan bu çalışmada, bünyesinde hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde Türkçe eğitimi programında tez üretilmiş 9 üniversiteden rastlantısal yolla seçilen 10'u yüksek lisans, 10'u doktora tezi olmak üzere 20 tez incelenmiştir. Çalışmada, Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin giriş bölümleri incelenmiş, ayrı bir kuramsal bölümü olan tezlerde ise, söz konusu kuramsal bölüm incelenmemiştir. Thompson ve Tribble'ın (2001) atıf tipleri sınıflandırmasının temel alındığı çalışmada, içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için uzman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, nitel veri çözümleme ve Türkçe eğitimi alanında uzman bir öğretim üyesi ile değerlendirme toplantısı yapılarak tezlerin incelenmesiyle elde edilen verilerin tamamına dair görüş birliği sağlanmıştır. Çalışmada ulaşılan temel sonuçlar şunlardır: Türkçe eğitimi alanındaki yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerinde toplam 189, doktora tezlerinin giriş bölümlerinde ise toplam 390 atıf tespit edilmiştir. Bununla birlikte yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerinde her 1000 sözcükte 10,28 atıf kullanılırken doktora tezlerinin giriş bölümlerinde her 1000 sözcükte 13,45 atıf kullanıldığı belirlenmiştir. Yüksek lisans tezlerinde tespit edilen atıfların büyük bir kısmı (%80,95), doktora tezlerinde tespit edilen atıfların da geneline yakını (%67,69) bütünlük olmayan atıf tiplerindedir. Tez yazarlarının; çalışmalarının giriş bölümlerinde bütünlük olmayan atıf tiplerini kullanma eğiliminde oldukları, dolayısıyla yazarı vurgulamaktansa bilgiyi vurgulamayı tercih ettikleri söylenebilir.

***Anahtar Kelimeler:** Lisansüstü tezler, akademik yazma, atıf çözümlemesi, giriş bölümü*

Abstract

The aim of this study is to determine the frequencies and types of citation in introduction sections of postgraduate theses in the field of Turkish language education. In this descriptive survey model study, 20 graduate theses -10 master and 10 doctoral theses- were analysed. These theses were selected randomly from 9 university in which both master and both doctoral theses were completed in Turkish language education programme. In the study, the introduction sections of postgraduate theses in the field of Turkish language education were analysed, in the theses which had a separate theoretical section that theoretical section wasn't analysed. In the study, which was based on Thompson and Tribble's (2001) classification of citation types, content analysis was used. Expertisation method was used for providing the study's reliability. In this context,

by making an evaluation meeting with a faculty member who is expert in qualitative analysis and in the field of Turkish education, consensus was provided on all of the data obtained from the examination of the theses. These are the basic results obtained in the study: In introduction sections of master theses totally 189 citations, in introduction sections of doctoral theses totally 390 citations were determined. In addition to this, it was obtained that in introduction sections of master theses 10,28 citation was used in per 1000 words, and in introduction sections of doctoral theses 13,45 citation was used in per 1000 words. The majority (%80,95) of citations established in master theses and nearly general (%67,69) of citations established in doctoral theses were from the non-integral citation types. Theses writers tend to use non-integral citation types in introduction sections, consequently it can be said that they prefer to emphasize information rather than author.

Keywords: Postgraduate theses, academic writing, citation analysis, introduction section

1. Giriş

Atıf, akademik yazmanın temel bir ögesidir. Swales ve Feak (1994) atıfların; bilimsel metinlerin tanımlayıcı özelliği olduğunu belirtmektedir. Bilimsel metin yazarları, kendi çalışmalarını çerçeveye oturtmak ve desteklemek; ayrıca onların özel söylem topluluğunda kendilerine bir yer açmak için alanyazındaki diğer çalışmalara atıfta bulunurlar (Jalilifar ve Dabbi, 2012: 91). Söz konusu nedenlerden dolayı, bilimsel bir metinde yazarların kullanma gereksinimi duydukları atıf; alanyazındaki araştırmalara, araştırmaların bulgularına, sonuçlarına veya bu araştırmalarda yer alan kuramsal bilgilere değinilerek gerçekleştirir.

Swales'in (1990) atıf kullanımlarına değindiği çalışmasından sonra atıf kullanımını uygulamalı dilbilim bakış açısıyla inceleyen çalışmalar hız kazanmış ve son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla (örn. Maroko, 2013; Rabab'ah ve Al-Marshadi, 2013; Oskueia ve Kuhi, 2014) birlikte atıf kullanımlarının uygulamalı dilbilim bakış açısıyla incelenmesi alanyazında önemli bir yer edinmiştir. Ancak, söz konusu çalışmalarda İngilizce metinler üzerinde yoğunlaşıldığı, Türkçe metinlerdeki atıf kullanımlarını uygulamalı dilbilim bakış açısıyla inceleyen az sayıda çalışma (örn. Cem-Değer ve Fidan, 2008; Fidan, 2008) bulunduğu görülmektedir.

Araştırmamızın; özellikle akademik yazma deneyimi az olan yüksek lisans öğrencilerinde atıf yapma seçeneklerine ve bunların işlevlerine ilişkin farkındalık oluşturacağı, ayrıca alanyazındaki atıf kullanımlarına ilişkin tartışmalara Türkçe üzerinden bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Atıf Tipleri Sınıflandırması

Bilimsel metinleri, uygulamalı dilbilim bakış açısıyla inceleyen öncü atıf çözümlemesi çalışmaları Swales (1981, 1986, 1990) tarafından gerçekleştirilmiştir. Swales'e (1990: 141) göre atıflar, *bütünleşik (integral)* ve *bütünleşik olmayan (non-integral)* şeklinde iki temel tipe ayrılmaktadır. Bütünleşik atıflarda, atıf yapılan yazarın adı atıf cümlesinde yer alırken bütünleşik olmayan atıflarda yazarın adı atıf cümlesinin dışında -genellikle parantez içerisinde- yer alır (Swales, 1990: 148). Hangi atıf tipinin kullanılacağı, yazarın; atıf yapılan yazarı veya sunulan bilgiyi vurgulama kararını yansıtır (Hyland, 1999: 344). Benzer şekilde, Weissberg ve Buker (1990) de bütünleşik atıf tipi-

ni yazarın öne çıktığı (*author prominent*); bütünleşik olmayan atf tipini ise *bilginin öne çıktığı* (*information prominent*) olarak nitelendirir.

Thompson ve Tribble (2001), Swales'in (1990) bütünleşik ve bütünleşik olmayan şeklindeki atf tipleri ayrımını genişletmiştir. Thompson ve Tribble (2001: 95, 96) bütünleşik atf tiplerini aşağıdaki şekilde sınıflandırmaktadır:

Eylem yönetme (Verb controlling): Atf yapılan yazarlar(lar), etken veya edilgen bir eylemi yönetir. Örnek:

Gölkalp (2005: 39), hars adını verdiği kültürün, bütün toplumsal hayatları içine aldığı belirtir ve toplumsal hayatların; dinsel hayat, ahlâksal hayat, hukuksal hayat, kurgusal hayat, sanatsal hayat, iktisadi hayat, dilsel hayat, bilimsel hayattan oluştuğunu ifade eder.

Adlandırma (Naming): Atf yapılan yazar(lar); bir ad öbeğinin içerisinde yer alır ve bir eylemi yönetmez. Örnek:

Promsin'in (2006) çalışmasında Taylandlı öğrenciler tarafından yazılan, mühendislik alanındaki İngilizce tezlerle ilişkin özetler incelenmiştir.

Eksik atf (Non-citation): Yazar(lar)a yıl belirtilmeden atf yapılır. Söz konusu atf tipi çoğunlukla yazarın, metinde daha önce atf yaptığı bir çalışmaya yine değinmesi gerektiğinde atfı tekrar etmek istemezse kullanılır. Örnek:

Ateş (1998), Gülten Dayıoğlu'nun 9–14 yaş grubunu hedef alarak yazdığı 13 romanı eğitim, sanat ve dil özellikleriyle ele almış, söz konusu romanların ana dili öğretimine katkılarını incelemiştir. Ateş, incelenen romanlarda yalın bir anlatım tercih edildiğini, uzun cümlelerden kaçınıldığını belirlemiştir.

Thompson ve Tribble'a (2001: 95) göre bütünleşik olmayan atıflar dört kategoriye ayrılmaktadır:

Kaynak (Source): Bilgi veya görüşün nereden geldiğini gösterir. Örnek:

Bilimsel yazılarda özet, çalışmayı kısaca tanıtmak amacıyla hazırlanan metindir (Karasar, 2011: 41).

Tanıma (Identification): Cümle içerisinde atf yapılan yazarları belirtir.

Alanyazında farklı eğitim düzeylerinde –ilköğretimden üniversiteye- öğrenim gören öğrencilerin yazılı anlatım becerileri üzerine birçok araştırma yapılmıştır (Alkan, 2006; Arıcı ve Ungan, 2008; Bağcı, 2010; Coşkun, 2005; Demir, 2003; Özbay, 2000; Salla-baş, 2009; Temizkan, 2001).

Gönderme (Reference): Konuya ilişkin atf yapılan bilgi mevcut metinde yer almaz. Yazar, söz konusu bilgi için okuyucuyu başka bir çalışmaya yönlendirir. Bu atf tipi genellikle "bk." ile işaretlenir. Örnek:

Ayrıca pozitif etkili (bk. Martin ve White, 2005) kullanımlar da tercih edilmektedir.

Köken (Origin): Bir kavram veya ürünün yaratıcısını (originator) belirtir. Örnek:

Hareket için şematik birim (Nwogu, 1997) terimi de kullanılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki atıf kullanımlarını belirlemek amaçlanmaktadır. Bu genel amaca bağlı olarak araştırmanın alt amaçları şunlardır:

- Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki,
- Atıf sıklıklarının belirlenmesi,
- Atıf tiplerinin belirlenmesi,
- Adlandırma atfı kalıplarının belirlenmesi,
- Eylem yönetme atfında kullanılan eylemlerin belirlenmesi.

2. Yöntem

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama yöntemleri ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu çalışma, betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006: 77).

Çalışma Grubu

Araştırmada incelenecek tezlere ulaşmak için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezine ait veri tabanından yararlanılmıştır. 07 Haziran 2014 tarihinde Ulusal Tez Merkezi sayfasında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>), bünyesinde hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde Türkçe eğitimi programında tez üretilmiş 9 üniversite (Ankara Üniversitesi¹, Atatürk Üniversitesi, Çanakkale Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi) tespit edilmiştir. Söz konusu üniversitelerdeki her Türkçe eğitimi programından –son beş yıla ait olması şartıyla- rastlantısal olarak bir yüksek lisans bir doktora tezi seçilmiştir. 20 tezin incelendiği çalışma grubunda, yüksek lisans tez girişlerinde 18394, doktora tez girişlerinde 28999 olmak üzere toplam 47393 sözcük yer almaktadır. Sözcük sayımında, alanyazındaki diğer çalışmalarda olduğu gibi (örn. Hu ve Wang, 2014; Fløttum, Dahl, ve Kinn, 2006; Hyland, 1999; Jalilifar ve Dabbi, 2012) başlık/altbaşlık, tablo/şekiller ve dipnot açıklamaları sayılmamıştır.

1. Ankara Üniversitesinde, biri Eğitim Bilimleri Enstitüsüne biri de Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olmak üzere lisansüstü düzeyde iki Türkçe eğitimi programı bulunmaktadır. Her programdan ayrı ayrı yüksek lisans ve doktora tezi seçilmiştir.

Veri Toplama Yöntemleri

Bu çalışmada, Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin giriş bölümleri incelenmiş, ayrı bir kuramsal bölümü olan tezlerde de, söz konusu kuramsal bölüm incelenmemiştir. Çalışmada, Thompson ve Tribble'ın (2001) sınıflandırması temel alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. İçerik çözümlemesi; belirli kullara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır ve özellikle sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan en önemli tekniklerden biridir (Büyüköztürk vd., 2008: 263). İçerik çözümlemesinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için uzman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, nitel veri çözümleme ve Türkçe eğitimi alanında uzman bir öğretim üyesi ile değerlendirme toplantısı yapılarak tezlerin incelenmesiyle elde edilen verilerin tamamına dair görüş birliği sağlanmıştır.

3. Bulgular

Lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki toplam atıf sayısı, atıfların tez başına ortalaması ve her 1000 sözcükteki atıf sayısı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki atıflar

Tez türü	Toplam atıf sayısı	Tez başına ort.	Her 1000 sözcükte
YL	189	18,9	10,28
DR	390	39	13,45
Toplam	579	28,95	12,22

Tablo 1'e göre Türkçe eğitimi alanındaki doktora tezlerinin giriş bölümlerinde, yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerine kıyasla yaklaşık iki kat fazla atıf kullanılmıştır. Bununla birlikte, her 1000 sözcükte kullanılan atıflara bakıldığında ise doktora tezlerindeki sayı daha yüksek olsa da toplam atıf sayısındaki kadar fazla bir farklılık görülmemektedir.

İncelenen tezlerin giriş bölümlerindeki atıf tipleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki atıf tipleri

Tez türü	Bütünleşik		Bütünleşik olmayan	
	f	%	f	%
YL	36	19,05	153	80,95
DR	126	32,31	264	67,69
Toplam	162	27,98	417	72,02

Tablo 2'ye göre yüksek lisans tezlerinde tespit edilen atıfların büyük bir kısmı (%80.95), doktora tezlerinde tespit edilen atıfların da geneline yakını (%67.69) bütünlük olmayan atıf tiplerindedir. Tez yazarlarının; çalışmalarının giriş bölümlerinde bütünlük olmayan atıf tiplerini kullanma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Tezlerin giriş bölümlerindeki bütünlük atıf tiplerinin sıklık ve yüzde değerleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki bütünlük atıf tipleri

Bütünlük	YL		DR	
	f	%	f	%
Eylem yönetme	10	27,78	85	67,46
Adlandırma	24	66,67	37	29,37
Eksik atıf	2	5,55	4	3,17
Toplam	36		126	

Tablo 3'te görüldüğü gibi yüksek lisans tezlerindeki bütünlük atıf tiplerinin geneline yakını (%66.67) *adlandırma* iken doktora tezlerindeki bütünlük atıf tiplerinin geneline yakını (%67.46) *eylem yönetme*dir. *Eksik atıf* ise her iki grupta da en az kullanılan bütünlük atıf tipidir.

Lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki adlandırma atıf kalıpları Tablo 4'te yer almaktadır:

Tablo 4. Adlandırma atıf kalıpları

Kalıplar	YL		DR	
	f	%	f	%
X'e (2015) göre	20	83,33	18	47,37
X (2015) tarafından	2	8,33	4	10,53
X'in (2015) ... çalışmasında/araştırmasında	1	4,17	5	13,15
X'te (2015)	1	4,17	1	2,63
X'in (2015) deyişiyle/tanımıyla/anlatımıyla/ tespitiyle	0	0	5	13,15
X'in (2015) ifade ettiği gibi/ belirttiği gibi	0	0	2	5,27
X'ten (2015) hareketle	0	0	2	5,27
X'in (2015) ... çalışmasının amacı	0	0	1	2,63
Toplam	24		38	

Tablo 4'e göre hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde yer alan adlandırma atıflarında en sık kullanılan kalıp "X'e (2015) göre"dir. Söz konusu kalıp, yüksek lisans tezlerindeki adlandırma atıflarının büyük bir kısmında, doktora tezlerindeki adlandırma atıflarının ise yaklaşık yarısında kullanılmaktadır. Ayrıca, doktora tezlerinde adlandırma atıflarının daha çeşitli kalıplarda kullanıldığı görülmektedir.

İncelenen tezlerin giriş bölümlerinde belirlenen eylem yönetme atıfında kullanılan eylemler Tablo 5'te gösterilmektedir:

Tablo 5. Eylem yönetme atfında kullanılan eylemler

Sözcük	YL (f)	DR (f)	Toplam	Sözcük	YL (f)	DR (f)	Toplam
Belirtmek	0	19	19	Vermek	0	1	1
Açıklamak	1	7	8	Ayrırmak	0	1	1
Ortaya koymak	0	7	7	Nitelemek	0	1	1
Bahsetmek	0	6	6	İstemek	0	1	1
Tanımlamak	1	4	5	Gerçekleştirmek	0	1	1
Söylemek	0	4	4	Önermek	0	1	1
Çalışmak	0	3	3	Cevap aramak	0	1	1
Söz etmek	1	2	3	Toplamak	0	1	1
Üzerinde durmak	0	3	3	Dikkat çekmek	0	1	1
Yapmak	0	2	2	Bağlamak	0	1	1
İfade etmek	1	1	2	Görmek	0	1	1
Vurgulamak	0	2	2	Öne sürmek	0	1	1
Ele almak	0	2	2	Araştırmak	0	1	1
Demek	2	0	2	Hedeflemek	0	1	1
Belirlemek	0	2	2	Savunmak	0	1	1
Duyurmak	1	0	1	Sergilemek	0	1	1
Eleştirmek	1	0	1	Uygun bulmak	0	1	1
Kullanmak	1	0	1	Değinmek	0	1	1
Betimlemek	1	0	1	Hatırlatmak	0	1	1
Sunmak	0	1	1	Benimsemek	0	1	1

Tablo 5'e göre doktora tezlerindeki eylem yönetme atıflarında en sık kullanılan eylem "belirtmek"tir. Yüksek lisans tezlerinde ise söz konusu atıftaki eylemler yaklaşık aynı sıklıkta kullanılmaktadır. Ayrıca, doktora tezlerinde eylem yönetme atfına ilişkin daha çeşitli eylemlerin yer aldığı görülmektedir.

Tezlerin giriş bölümlerindeki bütünlük olmayan atıf tiplerinin sıklık ve yüzde değerleri Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki bütünlük olmayan atıf tipleri

Bütünlük Olmayan	YL		DR	
	f	%	f	%
Kaynak	138	90,20	221	83,71
Tanıtmı	15	9,80	41	15,53
Gönderme	0	0	0	0
Köken	0	0	2	0,76
Toplam	153		264	

Tablo 6'ya göre hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde bütünlük olmayan atıf tiplerinin büyük bir kısmı kaynaktır (sırasıyla %90.20; %83.71). Gönderme tipi, yüksek lisans tezlerinin de doktora tezlerinin de giriş bölümlerinde tespit edilmemiştir. Köken tipi ise, incelenen yüksek lisans tezlerinde belirlenmemiş, doktora tezlerinde ise oldukça az yer aldığı görülmüştür (f=2).

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin giriş bölümlerindeki atıflar değerlendirilmiştir. Çalışmada ulaşılan temel sonuçlar aşağıda tartışılmaktadır.

Türkçe eğitimi alanındaki doktora tezlerinin giriş bölümlerinde, yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerine kıyasla yaklaşık iki kat fazla atıf kullanılmakla birlikte her 1000 sözcükte kullanılan atıflara bakıldığında ise doktora tezlerindeki sayı daha yüksek olsa da toplam atıf sayısındaki kadar fazla bir farklılık görülmemektedir. Bu durum, incelenen doktora tezlerindeki toplam sözcük sayısının daha fazla olması ile açıklanabilir. Makalelerin giriş bölümlerini inceleyen Cem-Değer ve Fidan (2008); lisans öğrencilerinin yazdığı araştırma metinlerinin giriş bölümlerini inceleyen Fidan (2008) ve yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerini inceleyen Jalilifar ve Dabbi'nin (2012) çalışmalarında da giriş bölümlerinde her 1000 sözcükte 10'un üzerinde atıf kullanıldığı belirlenmiştir.

Yüksek lisans tezlerinde tespit edilen atıfların büyük bir kısmı (%80.95), doktora tezlerinde tespit edilen atıfların da geneline yakını (%67.69) bütünlük olmayan atıf tiplerindedir. Tez yazarlarının; çalışmalarının giriş bölümlerinde bütünlük olmayan atıf tiplerini kullanma eğiliminde oldukları, dolayısıyla yazarı vurgulamaktansa bilgiyi vurgulamayı tercih ettikleri söylenebilir. Maroko'nun (2013) çalışmasında da incelenen tezlerin giriş bölümlerinde bütünlük olmayan atıf tiplerinin daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak, Cem-Değer ve Fidan (2008), Fidan (2008) ve Jalilifar ve Dabbi'nin (2012) çalışmalarında ise bütünlük atıf tipinin daha çok kullanıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerini inceleyen Oskueia ve Kuhi (2014) ve Rabab'ah ve Al-Marshadi'nin (2013) çalışmalarında bütünlük ve bütünlük olmayan atıf tiplerinin kullanım yüzdesinin neredeyse aynı olduğu tespit edilmiştir.

Yüksek lisans tezlerindeki bütünlük atıf tiplerinin geneline yakını (%66.67) *adlandırma* iken doktora tezlerindeki bütünlük atıf tiplerinin geneline yakını (%67.46) *eylem yönetmedir*. *Eksik atıf* ise, her iki grupta da en az kullanılan bütünlük atıf tipidir. Jalilifar ve Dabbi'nin (2012) ve Oskueia ve Kuhi'nin (2014) çalışmalarında bütünlük atıf tipleri arasında en çok kullanılanın eylem yönetme; en az kullanılanın ise eksik atıf olduğu belirlenmiştir.

Hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde yer alan *adlandırma* atıflarında en sık kullanılan kalıp “X'e (2015) göre”dir. Söz konusu kalıbın, yüksek lisans tezlerindeki *adlandırma* atıflarının büyük bir kısmında, doktora tezlerindeki *adlandırma* atıflarının ise yaklaşık yarısında kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, doktora tezlerinde *adlandırma* atıflarının daha çeşitli kalıplarda kullanıldığı görülmektedir. *Adlandırma*, bütünlük atıf tipleri arasında yüksek lisans tezlerinde doktora tezlerine kıyasla daha yüksek bir yüzde ile görülse de söz konusu atıf tipinin sıklığı doktora tezlerinde daha yüksektir. Doktora tezlerinde *adlandırma* atıflarının daha çeşitli kalıplarda kullanılması bu durum ile açıklanabilir. Jalilifar ve Dabbi'nin (2012) çalışmasında da giriş bölümlerinde çeşitli *adlandırma* kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Doktora tezlerindeki eylem yönetme atıflarında en sık kullanılan eylemin “belirtmek” olduğu, yüksek lisans tezlerinde ise söz konusu atıftaki eylemlerin yaklaşık aynı sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, doktora tezlerinde eylem yönetme atfına

ilişkin daha çeşitli eylemlerin yer aldığı görülmektedir. Bu farklılıkta incelenen doktora tezlerindeki toplam sözcük sayısının, yüksek lisans tezlerindeki toplam sözcük sayısından fazla oluşunun etkisi olduğu düşünülebilir. Jalilifar ve Dabbi'nin (2012) çalışmasında da giriş bölümlerinde eylem yönetme atıf tipine ilişkin çeşitli eylemlerin kullanıldığı belirlenmiştir.

Yüksek lisans tezlerinde de doktora tezlerinde de bütünlük olmayan atıf tiplerinin büyük bir kısmının *kaynak* olduğu belirlenmiştir (sırasıyla %90.20; %83.71). *Gönderme* tipi, hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin giriş bölümlerinde tespit edilmemiştir. *Köken* atıf tipinin ise, incelenen yüksek lisans tezlerinde yer almadığı, doktora tezlerinde ise oldukça az yer aldığı ($f=2$) belirlenmiştir. Benzer şekilde, Jalilifar ve Dabbi'nin (2012) ve Oskueia ve Kuhi'nin (2014) çalışmalarında da giriş bölümlerinde bütünlük olmayan atıf tipleri arasında en çok kullanılanın kaynak, en az kullanılanın da gönderme olduğu; ayrıca söz konusu iki çalışmada da kökenin bütünlük olmayan atıf tipleri arasında oldukça az görüldüğü tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle aşağıda yer alan öneriler sunulabilir:

- Lisansüstü tez hazırlayan öğrencilere atıf tipleri ve söz konusu atıf tiplerinin işlevleri öğretilebilir. Bu bağlamda lisansüstü eğitimde “akademik yazma” derslerinden yararlanılabilir.
- Öğrencilerin atıf tiplerini daha yakından görmeleri ve işlevlerini daha iyi fark etmeleri için atıf çözümleme çalışmaları yapılabilir.
- Farklı alanlardaki lisansüstü tez, makale ve bildiriler atıf kullanımları açısından incelenebilir.

5. Kaynakça

- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Yay.
- Cem-Değer, A. & Fidan, Ö. (2008). Dilbilim alanında Türkçe yazılmış araştırma yazılarının giriş bölümlerinde gözlenen sözbilimsel eğilim. N. Büyükkantarıcıoğlu & E. Yazar (Ed.) 35. Yıl Yazıları içinde. İstanbul: Multilingual Yay. 47-61.
- Fidan, Ö. (2008). Türkiye’de dilbilim alanında öğrenciler tarafından yazılan araştırma yazılarının giriş bölümlerinde türe özgü yapılanmalar. Yayımlanmamış doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fløttum, K., Dahl, T. & Kinn, T. (2006). Academic voices: Across languages and disciplines. Amsterdam: John Benjamins.
- Hu, G. & Wang, G. (2014). Disciplinary and ethnolinguistic influences on citation in research articles. *Journal of English for Academic Purposes*, 14, 14–28
- Hyland, K. (1999). Academic attribution: Citation and the construction of disciplinary knowledge. *Applied Linguistics*, 20 (3), 341-367.
- Jalilifar, A. & Dabbi, R. (2012). Citation in applied linguistics: Analysis of introduction sections of Iranian master’s theses. *Linguistik Online*, 57, 91-104.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yay.
- Maroko, G. M. (2013). Citation practices in selected science and humanities dissertations: Implica-

- tions for teaching. *American Journal of Educational Research*, 1 (4), 126-136
- Oskueia, M. H. H. & Kuhi, D. (2014). The use of citations in academic writing: Analysis of introduction sections of Iranian and native English master's theses. *Journal of Social Issues & Humanities*, 2 (3), 216-220.
- Rabab'ah, G. & Al-Marshadi, A. (2013). Integrative vs. non-integrative citations among native and nonnative English writers. *International Education Studies*, 6 (7), 78-87
- Swales, J. M. (1981). Aspects of article introductions. Birmingham, UK: The University of Aston, Language Studies Unit.
- Swales, J. M. (1986). Citation analysis and discourse analysis. *Applied Linguistics*, 7 (1), 39-56.
- Swales, J. M. (1990) *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Swales, J. M. & Feak, C. B. (1994). *Academic writing for graduate students*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Thompson, P. & Tribble, C. (2001). Looking at citations: Using corpora in English for academic purposes. *Language Learning & Technology*. 5 (3), 91-105
- Weissberg, R., & Buker, S. (1990). *Writing up research: Experimental research report writing for students of English*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Regents.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

Citation is an essential element of academic writing. Swales and Feak (1994) indicates that citations are defining characteristics of scientific texts. Scientific text writers cite to the studies in the literature in order to frame and support their own work and also to establish a niche for themselves within their special discourse community (Jalilifar and Dabbi, 2012: 91). For these reasons, citation which writers need to use in a scientific text; occur by referring to the researches, findings/results of researches in the literature or the theoretical information in these researches.

After the Swales' study mentioned to uses of citation, studies which investigate uses of citation from the view of applied linguistics have accelerated. By the scientific studies (e.g. Maroko, 2013; Rabab 'ah and Al-Marshadi, 2013; Oskueia and Kuhi, 2014) conducted in recent years, investigation of uses of citation from the view of applied linguistics has an important place in the literature. However, it is seen that these studies focus on English texts and there are few studies (e.g. Cem-Değer and Fidan, 2008; Fidan, 2008) which investigates uses of citation in Turkish texts from the view of applied linguistics.

It is expected that the research will create awareness about citing alternatives and their functions in the students who write master theses and who as a little experiment of academic writing, in addition it will contribute to the discussions about uses of citation in the literature via Turkish.

The aim of this study is to determine the frequencies and types of citation in introduction sections of postgraduate theses in the field of Turkish language education. These are the sub-aims of the research depending on the overall aim:

Determination of citation frequencies,

Determination of citation types,

Determination of forms of naming citation,

Determination of verbs used in verb controlling citation in introduction sections of postgraduate theses in the field of Turkish language education.

In this descriptive survey model study, 20 postgraduate theses -10 master and 10 doctoral theses- were analysed. These theses were selected randomly –provided that in respect of last five years- from 9 university in which both master and both doctoral theses were completed in Turkish language education programme. In study group, there are 18394 words in introduction sections of master theses, 28999 words in introduction sections of doctoral theses, and totally 47393 words are in introduction sections of 20 theses examined. In the study, the introduction sections of postgraduate theses in the field of Turkish language education were analysed; in the theses, which had a separate theoretical section, that theoretical section wasn't analysed. In the study, which was based on Thompson and Tribble's (2001) classification of citation types, content analysis was used. Expertisation method was used for providing the study's reliability. In this context, by making an evaluation meeting with a faculty member, who is expert in qualitative analysis and the field of Turkish education, consensus was provided on all of the data obtained from the examination of the theses.

In introduction sections of master theses totaly 189 citations, in introduction sections of doctoral theses totaly 390 citations were determined. In addition to this, it was obtained that in introduction sections of master theses 10,28 citation was used in per 1000 words, and in introduction sections of doctoral theses 13,45 citation was used in per 1000 words. As it seen, in introduction of doctoral theses, compared to the introduction of master theses, nearly two times more citation was used. Nevertheless, when examining citations used in per 1000 words, the difference is not much as total citation frequence difference. This case can be explained by more number of total words in analysed doctoral theses.

The majority (%80,95) of citations established in master theses and nearly general (%67,69) of citations established in doctoral theses were from the non-integral citation types. Theses writers tend to use non-integral citation types in introduction sections, consequently it can be said that they prefer to emphasize information rather than author.

Nearly general (%66.67) of integral citations in master theses were naming, and nearly general (%67.46) of integral citations in doctoral theses were verb controlling. As to non-citation, it was the integral citation type used at least in both of two groups.

It was obtained that in both master theses and both doctoral theses the large part of non-integral citation types was source (respectively %90.20; %83.71). The reference type wasn't detected in introduction sections of master theses and doctoral theses. It was identified that origin citation type wasn't seen in master theses analysed, and it was seen quite a little in doctoral theses.